

№ 60

РУЧЬ

Беларуская газэта ў Вільні

чэрвень-ліпень 2008 г.

У нас сягоньня Купалачка
А ў нас заўтра Іванічка.
А хто ня быў на Купальлі,
Бадай таго прыканалі,
Жану яго калодаю,
Дзетак яго цельпушкамі.

Фота А.Міхайлавай

Можна з упэўненасцю сказаць, што ў ноч з 23 па 24 чэрвеня пад Вільнем не было ані ведзьмакоў-вядзьмарак, ані вупыроў ці якіх піявак нязграбных.

Прынамсі, сярод удзельнікаў самага ўшанаванага сьвята беларуска-літвінскага этнакультуры. За 20 кіляметраў ад Вільні ў турыстычным закальніку "Неменчыне" сустрэліся беларусы, літоўцы і нават брытанка Вера Рыч, якая праніклася духам беларускай культуры больш за 30 год таму, а зараз съпявала ѹ танчыла разам з усімі, нягледзячы на свой сталы шаноўны век.

Лес, нераспаленае яшчэ вогнішча - як сымбал сьвята, якое яшчэ не пачалося. Зіхоткі агенчыкі лунаюць над палянай, на якой пачынаюць зьбірацца удзельнікі Купальля. Што зьяўляецца адным з асноўных чыннікаў і паказчыкаў усьведамленення сваёй сутнасці? На мой погляд – паразменыне значнасці сьвята. Клясыка й мадэрн, традыцыі й сучаснасць пераплятаюцца ў адзінае, нібы паўстаюць зь мітай славутыя

духі лясоў і палёў, назіраюць за намі, вырашаючы, ці далучацца?! Свята праходзіла па-сапраўднаму незвычайна, шчыра кажучы, дзіўна - але такое й мусіць быць, дзіўны дзень, вечар... вось і nochka прыйшла. Пачынаецца карагод супрацьстаянні ѹ. Кампанія сабралася, як кажуць, "яшчэ тая" – літоўцы з партыі ЛХД (Літоўская хрысьціянская дэмакратыя), студэнты ЭГУ, спадарыня Людвіка Кардзіс - дырэктарка музея Луцкевіча ў Вільні, Сяржук Вітушка з дачкой Паўлінай, віленскія беларусы. Але такая рознабаковасць спрыяе абмену досьведам, камунікацыі ў межах такога незвычайнага соцыума, як беларускі народ. Купальле-2008 было цікава тым, што там адбыўся сымбіёз традыцый Беларусі й Літвы, мінулага й сучаснага. Пераемнасць пакаленняў і традыцыяў ад старэйших сяброў малодшым, студэнтам. Разам з традыцыйнымі абрадавымі съпевамі, якія выконвалі нашыя продкі два ці тры стагодзьдзі тому, на съвяце чуваць было сучасных беларускіх музыкай: Тацьцяну Бе-

ланогую, Алеся Мельнікава, аднаго з музыкай гурту "Стары Ольса". Дапаўняла атмасферу сьвята цудоўная і імпазантная спадарыня Вера Рыч, якая нават склада лімерык, які прысьвяціла падзеі тae купальскае ночы. Карагоды апоўначы ля вогнішча, дзікія скокі вакол паляны, вар'яцкія гульні й падтэксты, падтэксты, падтэксты... Лішнім будзе казаць пра эратычны складнік Купальля – адзін з асноўных лейтматываў сьвята. Шуканьне славутае папараць-кветкі з паходнямі – як ні варочай, адно за адно карочай, выходзіла за межы прыстойнага, хация, пра якія межы можна казаць у такую ночь! Раніцой Купальле пераўтварылася ў Купаныне ў бліжэйшым возеры, вада бязьмежна...

Межы засталіся ў мінулым дні. Наступіў новы дзень, які таксама трэба годна й цікава пражыць, каб прайшоў год, і мы сустрэліся-б ізноў на съвяце, якое паказвае нам, што няма перашкодай, табу, а ёсьць чыстыя пачуцьці прыроды, волі й любові.

АЛЕГ ГРУБІЧ

ВІЛЬНЯ: ТАДЫ І ЦЯПЕР

Прэзыдэнт Літвы Валдас Адамкус

уручыў рэктару Эўрапейскага гуманітарнага ўніверсітэту Анатолю Міхайлаву дзяржавную ўзнагароду – Камандорскі крыж Ордэну “За заслугі перад Літвою”. Гэтая ж узнагарода ўручана старшыні Кіруючай рады ЭГУ, губернатару Стакгольмскай акругі Пёру Ункелью. У мінулым Пёр Ункель быў генэральным сакратаром Рады міністраў Паўночных краінаў. Як паведаміла прэсавая служба ЭГУ, уручэнне ўзнагароды адбылося 6 чэрвеня ў 16.00 у Прэзыдэнтуры Літоўскай Рэспублікі. Поўная назва ўзнагароды - Камандорскі крыж Ордэну крыжа Пагоні. Такія ўзнагароды прэзыдэнт Літвы рэгулярна ўручает ў дзень каранацыі Міндоўга - заснавальніка і першага вялікага князя Вялікага княства Літоўскага. У 2007 годзе крыжом Ордэну Пагоні быў пасмяротна ўзнагароджаны консул Літвы ў Беларусі Вітаўт Гацюнас, які пры трагічных абставінах загінуў у Берасці 23 жніўня 2006 г.

Інвестыцыйная група

Гаспадарчага банку Літвы („Ükio banko investicinė grupė“, ŪBIG) падпісала ў беларускай сталіцы пагадненіе на пабудову шматфункцийнага Цэнтра адпачынку. Паводле папярэдніх падлікаў, інвестыцыі ў праект складаюць 250 мільёнаў эўра. Усё фінансаваньне

літоўскае прадпрыемства ўзяло на сябе. Для ажыццяўлення задумы створана супольная арганізацыя “Stadium”.

Праект забаўляльнага комплексу створаць беларускае прадпрыемства “Белпрампраект” і міжнародная арганізацыя “Pegasus Group”. Агульная плошча комплексу зойме 30 гектараў. Плянуецца, што ў склад Цэнтра ўвойдзе футбольны стадыён міжнароднага ўзроўню, разылічаны на 15 тысяччы месцаў. Таксама там паўстане гатэль і гандлёвы цэнтар. Разам з гэтым на тэрыторыі комплексу заплянавана захаваць і ўзнавіць парк, разъбіць новыя алеі і пляцоўкі для сямейнага адпачынку.

Праект комплексу вольнага часу ўнікальны тым, што першы раз у беларускай гісторыі падпісаная інвестыцыйная дамова паміж прадпрыемствам літоўскага капиталу ŪBIG і ўрадам Рэспублікі Беларусь.

Карыстацца асноўнымі аб'ектамі комплексу можна будзе ў 2010 годзе.

Літва наладжвае сувязі з краінамі Пацинскай Амэрыкі

Днямі адбыўся візіт прэзыдэнта Літвы Валдаса Адамкуса ў Пацинскую Амэрыку. Апошній з краінаў, якія наведаў Адамкус у гэтым рэгіёне, стала Чылі. Валдас Адамкус

падзякаваў Чылі за тое, што гэтая краіна першая ў рэгіёне Пацинскай Амэрыкі засвядчыла адноўленую незалежнасць Літвы пасля вызвалення ад савецкай акупациі. Прэзыдэнт Літвы атрымаў званыне ганаровага жыхара горада Санцьяга за заслугі на працягу ўсяго жыцця і намаганні па ўмацаванні літоўска-чылійскага сяброўства. Таксама Валдасу Адамкусу ўручылі сымбалічны ключ ад чылійскай сталіцы. У Чылійскім універсітэце кіраунік Літвы стаў Ганаровым доктарам.

Чылійскім бізнесменам Адамкусу працаваў рабіць інвестыцыі ў літоўскі бізнес. Разам з гэтым прэзыдэнт Літвы папрасіў дазволу на тое, каб літоўскія рыболовныя караблі маглі заходзіць у парты Чылі для папаўнення запасаў паліва і ежы.

Акрамя Чылі, падчас візиту ў рэгіён Пацинскай Амэрыкі Валдас Адамкус наведаў Бразілію, Аргентыну і Уругвай. У гэтых краінах знаходзіцца шматлікая літоўская дыяспара. Днямі аргентынскія літоўцы былі абураныя прынятым у Сойме Літоўскай Рэспублікі законам пра двайное грамадзянства. Паводле гэтага закона, права на захаванье літоўскага грамадзянства мелі толькі літоўцы з краінаў Эўразіі і НАТО. Прэзыдэнт Літвы, карыстаючыся правам вэта, вярнуў законапраект на дапрацоўку.

СТРАТЫ**Загінуў сябра рады Таварыства беларускай культуры ў Літве Валеры Місюк**

Нечакана й недарэчна. Малады і прыгожы чалавек.

Няпраўда, што мы жывём у надта цяжкія часы. Засталіся ў мінулым голад і чума, войны і рэвалюцыі, Катыні і Хатыні. Але праўда й тое, што ўсё больш наўкола цынізму, прагавітасці і маңы. Да ніякі падобны гэтаму бруд не прыступаў да Валеры. У нашым таварыстве ўсе па-свойму адметныя і цікавыя. Але гэтая страта асабліва балючая. Місюк, як ніхто іншы, спакойна і разважліва, мог вырашыць любую праблему, любую спрэчку. Вырастай лідэр, да якога гарнуліся людзі

самых розных поглядаў і перакананьняў. Такія асобы патрэбныя, як паветра, як жыццяздайныя вітаміны, любому грамадству. А тым больш, беларускаму, расколатому ня толькі дзяржавнымі межамі.

І вось яго німа. І, як заўсёды ў такіх выпадках, галаву сьвідро пытанне – чаму ён? За што?

АЛЕГ АБЛАЖЭЙ,
www.svabodaby.net

Рэдакцыя газеты «Руны» прыносиць свае спачуваньні родным і блізкім Валерыя Місюка.

Музэй Барыса Кіта

Падзея, пра якую гаварылі ўжо даўно і якая чакалася таксама даўно, адбылася напачатку чэрвеня гэтага году. У Наваградку адкрыўся музэй, прысьвечаны Барысу Кіту – слыннаму беларусу, грамадзяніну Сусвету. Музэй Барыса Кіта разьмешчаны ў tym будынку, дзе калісьці вучыўся сам Барыс Кіт, а пазней працаваў там настаўнікам і дырэктаром – у будынку Беларускай гімназіі Наваградка. Зарэз там месцыца сярэдняя школа №1. Музэй Кіта мае статус філіі Наваградзкага гісторыка-краязнаўчага музею.

Экспазыцыя музею мае вялікую колькасць пісьмовых, рэчавых і выяўленчых матэрыялаў, прысьвечаных жыццю і дзейнасці вядомага настаўніка і вучонага, які зрабіў вялікі ўнёск у науку розных замежных краінаў, асабліва ў астранаўтыку ЗША.

У адкрыцці музею бралі ўдзел вялікая колькасць гасцей, настаўнікаў, вучняў і мясцовых уладаў. Госьці зь Менску, Ліды і іншых месцаў адзначалі ў сваіх выступах пра-

вялікі ўнёск Барыса Кіта ў науку, у грамадскую дзейнасць, выхаванне патрыятызму ў моладзі.

Выступілі Лідзія Савік (фактычны біограф навукоўца), Вольга Іпатава, А. Марацкін, дырэктар краязнаўчага музею Т. Вяршицкая. Треба адзначыць, што матэрыяльную дапамогу ў стварэнні музею зрабіў беларус з Рәсей, бізнесмен Валеры Казакоў, якому ўсе прысутнія выказалі ўдзячнасць за такі пада-

рунак Наваградку і Беларусі.

Барыс Кіт, якому споўнілася 98 год і які зараз жыве ў Нямеччыне, на ўрачыстасць ня змог прыехаць, але запэўніў, што на сваё стагодзьдзе абавязкова прыедзе ў горад свайго юнацтва і станаўлення. Барыс Уладзіміравіч вітаў адкрыццё музею і ўпэўніў, што музэй паслужыць культурнаму разьвіццю Наваградка і стане важнай цаглінай у будаўніцтве лепшай съветскай долі беларускага народу.

Газэта "Руны" вітае вяртанье зь нябыту слынных імянаў беларусаў на Бацькаўшчыну. Вялікая колькасць іх узбагачала асьвету, науку, культуру, грамадскую дзейнасць у чужых краінах. На Радзіме іх мала хто ведае. Прышоў час, каб гэтых асобаў ня толькі ведалі на Бацькаўшчыне, але й ушаноўвалі іх.

І напэуна, першым крокам у гэтай падзеі стаў наш сучаснік і суайчыннік Барыс Кіт. Чэсьць яму і пашана!

ПАВАЛ САЎЧАНКА

Падзеньне Бэрлінскай сцяны: ад Будапешту да Вільні

Гэтак называлася міжнародная канферэнцыя, якая прыйшла ў сталіцу Літоўскай Рэспублікі 5-6 чэрвеня. Канферэнцыя была прысьвечаная 20-годдзю Літоўскага народнага фронту "Саюдзіс". Разам зь ім съвяткуюць такі ж юбілей Латышскі і Эстонскі народныя рухі.

Кіраўнік Літоўскай дзяржавы Валдас Адамкус падкрэсліў значнасць падзеі.

- "Саюдзіс" быў часткай эўрапейскага вызваленчага руху, які пачаўся ў Чэхаславакіі, Польшчы, Венгрыі, і быў жорстка задушаны. У Літве і іншых краінах Балтыйскіх і энэргія свабоды прарваліся, і гэтай хвалі зънесла самы вялікі сымбалічны артыкул – Бэрлінскую сцяну. Адным з лёзунгаў "Саюдзіса" быў заклік "Не баяцца!".

Першы амбасадар Літвы ў Беларусі Альфонсас Аўгуліс быў адным з тых, хто запачатковаў "Саюдзіс".

- На гэтай канферэнцыі ніхто нікога не зьбіраецца павучаць. Кожная нацыя, кожная краіна мае свой шлях да дэмакратыі. Беларусь прыме свой шлях дэмакратычнай краіны.

Аднак у развагах пра гэты шлях Беларусі да дэмакратыі Альфонсас Аўгуліс быў катэгарычны:

- Ніхто другі не прынясе, ніхто другі ня дасыць дэмократычнасць краіне, толькі самі! Толькі самі!

Літоўскую сталіцу наведала каралева Нідэрландоў

Пакуль у Менску гасцівалася прынцэса Манака Стэфанія, ў Вільні зь дзяржаўным візитам упершыню за тысячагадовую гісторыю Літвы павінна была каралева Нідэрландоў Беатрыкс. 24 чэрвеня манаражша асока завітала літоўскую Прэзыдэнтуру.

Прывітаўшы гасці на галандзкай мове, прэзыдэнт Літвы Валдас Адамкус адзначыў, што візит каралевы – гэта выключная мажлівасць умацаваць двухбаковае супрацоўніцтва і адкрыць шлях да сяброўства паміж народамі.

На наступны дзень каралева Беатрыкс запрасіла Валдаса Адамкуса з жонкай Алмай Адамкене на канцэрт амстэрдамскага квартету "Loeki Stardust" у Нацыянальную філгармонію.

На апошні дзень свайго візіту каралева Беатрыкс прызнала палёт у Коўна. Каб задаволіць такое жаданье манаражшай асобы, літоўская улады аднавілі чартэрны рэйс "Вільня-Коўна", якога не было яшчэ з савецкіх часоў. Палёт каралевы са съвітай працягваўся ўсяго 20 хвілін.

На цырымоніі ў Коўненскай ратушы замежнай госьці ўрачыста ўручылы ключы ад гораду. Таксама ў "часовой сталіцы Літвы" каралева Беатрыкс завітала ў дом, дзе жыў галандскі консул Ян Звартэндзік, які падчас Другой сусветнай вайны выратаваў 2200 жыдоў.

З Коўненскага аэрапорту каралева Беатрыкс паляцела ў Амстэрдам.

Віталь Каракорскі:

БЕЛАРУСКІ СЪВЕТ

Беларуская газета ў Вільні

Съядомыя беларусы

супраць савецкай сымболікі

Сэйм Літоўскай Рэспублікі забараніў выкарыстоўваць савецкую і нацыстоўскую сымболіку на мітынгах, шэсціцах і дэмманстрацыях. Такое рагшэнне выклікала хвалю як станоўчых, так і адмоўных водгуку.
Чаму так сталася, рэдактару "Руны" патлумачыў віленскі публіцыст Віталь Каракорскі.

- Спадар Віталь, Вы выступілі практична адзіным са славянамоўных аналітыкаў у абарону забароны сымболікі. Чаму?

- Для мяне гэта цалкам натуральная рэч з майго асабістага досьведу. Я больш за палову свайго жыцця жыву ў Савецкім Саюзе, ведаю, што гэта такое, якая гэта была турма, які гэта быў таталітарны рэжым.

- Чаму ж тады столькі людзей, прынамсі, у інтэрнэце, супраць?

- Магчыма, у іх быў іншы досьвед, можа, яны жылі не ў турме, ездзілі па съвеце, выдавалі свае творы. Мае творы не публіковаліся, напрыклад. Тут няма ніякай зайдзрасьці – цалкам натуральная рэч, што мае творы не публіковаліся. Яны не пасавалі рэжыму. Я з уласнага досьведу ведаю, што таталітарны рэжым – гэта злачынная рэч.

- У Латвіі прыняты такі самы закон, але ён практична ня дзейнічае.

- Гэты закон вельмі слабы. Абгаворвалася, калі яго прымалі, што ён не накіраваны супраць ветэранаў, што яны могуць рабіць свае сходы, і там нават трэба было ўдакладніць два законы, прымаючы яго. Гэта закон пра сходы і закон пра палітычныя партыі. Дык вось, што датычыць палітычных партыяў, ня здолелі нашыя дэпутаты Сойму нават прыняць такі ўдакладнены да закону. Закон слабы. Гэта крок у слушным накірунку, але слабы, і сутнасьць ня ў ім. Сымболіка – гэта такая вельмі важкая справа, але, у рэшце рэшт, дзе люстрацыя? Як у Чэхіі, як у Польшчы намагаліся, прынамсі, ня так даўно зрабіць? А дзе сапраўдныя справы, дзе дэкамунізацыя, дэсаветызацыя? Гэта такі вельмі сціплы крок, але ў слушным накірунку. З чагосьці трэба пачынаць.

- Як, на Вашу думку, паставяцца да гэтага закона беларусы?

- Я думаю, што съядомыя беларусы, ведаючы, што савецкі таталітарны рэжым зрабіў зь Беларусью, будуць за забарону. Дарэчы, сутнасьць не ў сымболіцы. Тут больш глыбокая справа. Аргумент расейцаў зараз – нельга парадаўваць рэжымы. А ў мяне тады пытаныне: а чаму? Чым Сталін быў лепей за Гітлера? Яны разам началі Другую сусветную вайну 1 верасьня 1939 году. На той момант Сталін і Гітлер былі лепшыя сябры. Яны былі альянты, саюзікі. Яны разам началі гэтую вайну з нападу на Польшчу. Ёсьць тут складаны беларускі момант - аб'яднаныне з Заходнім Беларусью. Але гэтае аб'яднаныне, на маю думку, магло бы і іншым чынам адбыцца. Але сталася так, як ёсьць, і мы

не павінны быць удзячныя Сталіну за гэтае аб'яднаныне. Тым больш, што мы ведаєм лёс гэтых заходніх беларусаў, якія былі больш съядомыя, чым усходнія, зразумела. Таму я думаю, ёсьць асноўны момент для гэтага парадаўнаныя – гэта сумесны парад нацыстаў і камуністаў у Брэсце.

- У Расеі гэты закон назвалі перагляданынем вынікаў Другой сусветнай вайны.

- А пачатак гэтай вайны – гэта чыннік ці як? Вось гэтае 1 верасьня 1939 году. Гэта факт. Дык калі гэта факт, калі быў пакт Молатава-Рыбентропа, калі Сталін піш за здароўе нямецкага народу і фюрэра, – вось яны і парадаўні сябе, чаму ж мы ня можам парадаўваць? Зрэшты, мы можам меркаваць пра агульную стылістыку рэжыму, у мастацтве знойдзем шмат падабенстваў і гэтак далей. Але асноўнае, на маю думку – гэта сумесная адказнасць за Другую сусветную вайну. На жаль, гэта нідзе не зафіксавана на міжнародным узроўні. Я думаю, гэта павінна быць мэтай новых дзяржав Эўропы, каб была зафіксаваная гэтае сумесная адказнасць за пачатак Другой сусветнай вайны.

- Беларускі паэт Масей Сяднёў у вершах вітаў нямецкія самалёты, што прынеслі яму свабоду. А Пятрусь Броўка прысьвячаў рыфмы Сталіну. Які рэжым быў-бы горшы для Беларусі?

- Я на думку, што Гітлер быў лепшы за Сталіна. Ёсьць такі гістарычны анекдот: у свой час запыталі Сталіна, хто горшы: Буханін ці Троцкі? Сталін адказаў: оба хуже. Дык вось гэта съятуція такая: оба хуже, Гітлер і Сталін. І лёс беларусаў, і ўкраінцаў, і балтаў, і Польшчы, і гэтак далей – падобны. У гэтых быльых савецкіх тэрыторыях так склалася, што прыходзячыя немцы быццам бы вызвалілі гэтыя нацыі ад Саветаў, ад камунізму. На Украіне, напрыклад, частка ўкраінскіх дзеячоў, якія абавязыцілі рэспубліку, уласна кажучы, была вельмі хутка фізычна зьнішчаная немцамі, а рэшта паехала ў Асьвенцыям і Аўшвіц. Бэндэра,

здаецца, спачатку, прынамсі, сядзеў менавіта ў Аўшвіцы. Немцы тут таксама не хацелі ніякай самастойнасці, ніякай незалежнасці нікога. Гэта ілюзія, што таталітарны рэжым – нацыянал-сацыялістичны ці інтэрнацыянал-сацыялістичны – зацікаўлены ў тым, каб хтосьці жыць нормальна. Ен накіраваны на экспансію, на несвабоду і толькі так можа існаваць.

- Чаму гэтыя сымбалі – чырвоная пяціканцовая зорка і свастыка – ногул выклікаюць такое супярэчлівае стаўленыне?

- Некаторыя аналітыкі супраць не таму, што гэтая сымболіка - савецкага таталітарнага рэжыму, а таму, што яе нібыта прыдумалі жыдамасоны. Троцкі, наколькі я ведаю, прапанаваў савецкія зоркі зрабіць блакітнымі. Наколькі там гэты Троцкі быў жыдамасонам, я ведаю. Масонам, можа, і быў, жыдом дакладна не. Ен казаў: «Я не жыд, я і не рускі, я інтэрнацыяналіст, адчапіцесь». Савецкія дзеячы былі людзімі без нацыянальнасці. Таму гэта было-б непаразуменне, калі-б гэта съпісаць на ту ю ці іншую нацыянальнасць. Можа, закіды гэта былі масонскія, і немасонскія таксама. Я бачыў дасьледаваньне, што тая-ж зорка і славянская, і арыйская. Тут такая справа: хто бярэ, той і карыстаецца. І ў мусульманскіх, і ў арабскіх краінах гэтыя зоркі на съяціах ёсьць. Але мы ведаєм, што гэтуя свастыку ў гэткім выглядзе ўзялі нацысты, а гэтую зорку – бальшавікі. І гэта вельмі абмежавана забараняцца. Кажуць, свастыка – гэта старажытны руничны сымбаль індыйскі, зорка таксама. Але гаворка вядзеца пра канкрэтныя рэчы: сымболіку савецкай таталітарнай дзяржавы і сымболіку нацысцкай Нямецчыны. Ніхто-ж не забараняе іншай інтэрпрэтацыі гэтых знакаў. Зорка як зорка, але чырвоная зорка – гэта асобная справа. Чырвоны съяцяг зь белым колам і чорная свастыка – гэта менавіта нацысцкі сымбаль. Нават калі ня будзе там свастыкі, а будзе серп і молат (съяцяг нацыянал-бальшавікоў) – гэта ўсё роўна нацысцкі сымбаль. Справа ў канцэстах, якія яшчэ існуюць. У Расеі адрадзілі савецкі гімн і чырвоны съяцяг як съяцяг арміі. Тут адразу пачалі крычаць: а што будзе, калі сюды прыедзе зборная Расеі па футболе? Нічога ня будзе, у законе прадугледжаны такі момент.

- У Расеі няма такога крыку пра выкарыстаныне свастыкі пэўнымі арганізацыямі, напрыклад, Расейскім нацыянальным адзінствам. А чаму так зачапіла забарона савецкай і нацыстоўской сымболікі ў Літве?

- Кажуць, што ў балтыйскіх краінах адраджаецца фашизм. Гэта асноўная думка – перагляд вынікаў Другой сусветнай вайны і адраджэнне фашизму ў краінах Балтыйскіх. Гэта пропаганда. Мы жывем у гэтых краінах і ведаєм, што гэта ня так. Ёсьць экспесы, але іх значна менш, чым у той самай Расеі. Наколькі латэнтнае адраджэнне сталінізму ідзе ў Расеі, яны і тэарэтычна, і практична

Вільня - месца спатканьня

Беларускія і літоўскія палітыкі, журналісты і праваабаронцы сустрэліся ў Вільні на канфэрэнцыі па проблемах грамадзтва і журналістыкі ў Беларусі напярэдадні парлямэнцкіх выбараў.

Канфэрэнцыю праводзіла парлямэнцкая група "За дэмакратычную Беларусь" у супрацоўніцтве зь Беларускай асацыяцыяй журналістаў, Беларускім Хельсінскім камітэтам і Літоўскім фондам падтрымкі абароны грамадзянай. Парлямэнтарый Саўлюс Печалюнас лічыць Вільню ўжо традыцыйным месцам падобных спатканьняў:

- Гэта ўжо стала традыцыяй, што ўсе апазыцыйныя паседжаньні, пачынаючы з першага зъезду Народнага фронту, праходзяць у Вільні, у сябе дома няма ніякіх мажлівасцяў.

Арганізатары вылучылі дзіве тэмы для гутаркі: "Свабода асацыяцыяў, сходаў і праваабаронцы напярэдадні выбараў" і "Беларуская журналістыка перад выбарами". Вынікам дыскусіі стала прынятая рэзолюцыя, зъмест якой Саўлюс Печалюнас перадаў адным сказам:

- Беларускія журна-лісты прынялі рэзолюцыю, дзе, у прынцыпе, гаворыцца пра ўшчамленне свободы слова на Беларусі.

Беларускі бок прадстаўлялі Жанна Літвіна, Аляксандра Класкоўскі, Гары Паганяйла, Алег Гулак, Алеся Бяляцкі, Алеся Анціпенка, Андрэй Дынько і Сяргей Вазняк. Да іх далучыліся два прадстаўнікі беларускай амбасады, якія падрабязна канспектавалі некаторыя выступленні. Саўлюс Печалюнас быў задаволены іхнім прысутнасцю:

- Яны прыбылі проста так, паўдзельнічаць, панаўзіраць. Мы сказали: калі ласка, у нас усе мэрпрэемствы адкрытыя, няма ніякіх таямніцаў. Мы былі-б вельмі радыя, калі-б яны таксама ўключыліся ў дыскусію. Таму што справа-такі агульная, няма дзъюю Беларусей.

Пытаннё пра сутынцыю ў Беларусі падымалася днімі ў Парыжы на сустрэчы прадстаўнікоў парлямэнцкіх Камітэтаў па замежных справах Эўра-звязу. Старшыня літоўскага КЗС Юсьцінас Каросас заўважыў, што поспех палітыкі ізаляцыі Беларусі з боку Эўразвязу невялікія. На ягоную думку, у бальшыні сваёй усе разумеюць, што аб'ектыўна такая палітыка Эўразвязу не дала пазытыўных вынікаў. Дэмакратычныя працэсы ў Беларусі пакуль што стаяць на месцы. Аднак парлямэнтарый Саўлюс Печалюнас не падзяляе гэтай пазыцыі Каросаса:

- Я мушу сказаць, што гэта было ягонае асабістое выказванніе, ён ніяк ня мог з такім меркаваннем прадстаўляць уесь камітэт або парлямэнт. Гэта палітыка ізаляцыі некаторых чыноўнікаў, але не беларускага народа. Гэта розныя рэчы. Літва таксама дабівалася, каб візы Эўразвязу былі таньнейшыя, каб беларусы маглі ездзіць і ў Эўразвяз, і ў іншыя краіны. Што Лукашэнка ня можа кудысьці ехаць, ці яго не пускаюць – гэта адно пытанніе. А калі паспалітыя жыхары хочуць кудысьці ехаць – заўсёды калі ласка!

На інтэрнэт-сторонкі літоўскіх арганізацый распачатая "кібератака". Паводле дадзеных Службы рэгулявання сувязі, пацярпелі ўсяго калі 300 сайтаў.

Першымі ад інтэрнэт-узломшчыкаў пацярпелі парталы Вышэйшай камісіі па службовай этыцы, Сацыял-дэмакратычнай партыі, якая зараз знаходзіцца пры ўладзе, а таксама сайты гандлёвых прадпрыемстваў "To-kvila" і "Rimi".

Служба рэгулявання сувязі ўстанавіла, што большасць атак вялася з замежжа. Пасля хакерскага ўзлуна на атакаваным сайце з'яўлялася савецкая сымболіка - серп і молат на чырвоным фоне, пяціканцовая зорка, і нецензурны надпіс на расейскай мове.

Літоўская адміслюць ліцаць, што атакі хакераў звязаныя з нядайнім рашэннем Сейму Літоўскай рэспублікі пра забарону выкарыстання савецкай і нацыстоўскай сымболікі на мітынгах, шэсцяці і дэмманстрацыях.

Аўтараў надпісу "Літва для ўсіх" шукае паліцыя

Надпіс "Lietuva visiems" ("Літва для ўсіх") з'явіўся на съянне кінатэатру "Lietuva" ў Вільні яшчэ ў траўні. Аўтарамі крамольнага графіці з'яўляюцца літоўская паліцыя.

Адпаведную заяву ў праваахоўныя ворганы падаў уладальнік будынка былога кінатэатру – кампанія "Райскія апартамэнты" ("Rojaus apartamentai"). Дырэктар аддзелу нерухомасці Робертас Стаскявічус пры звароце ў паліцыю называе графіці "актам вандалізму". За ліквідацыю ўрону пацярпелая кампанія патрабуе спагнанца з парушальнікам 5000 літаў (1450 эўра).

Старшыня III Віленскага камісарыяту паліцыі Люцыя Барусэвічэне паведаміла, што зварот зарэгістраваны, аднак на дадзены момант вінаватыя ў злачынстве не вядомыя. Між тым пошук аўтараў графіці працягваецца.

Паводле словаў першага падазронага ў падзеі пісьменьніка Дарыоса Пацявічуса, паліцыя мяркуе, што крамольны надпіс звязаны з акцыяй "Свабодная прастора для свободных людзей", якая праходзіла перад будынкам кінатэатру 12 красавіка і ў якой Пацявічус браў удзел. Арганізаваў акцыю нефармальны рух "За Літву без двукосьці". Удзельнікі акцыі выказвалі прэтэнзіі супраць таго, што кінатэатр "Літва", пабудаваны яшчэ за савецкім часам, пастанавілі зьнесці, а на ягоным месцы новыя ўладары плянуюць пабудаваць кінацэнтар на 280 месцаў, кінаклуб і кавярню. Між тым прадстаўнікі руху "За Літву без двукосьці" для абароны старога будынку гатовыя зьвяртатца ў Канстытуцыйны суд краіны. Яны перакананыя, што запланираваны знос помніка архітэктуры спрычыніць вялікую шкоду Старому гораду.

А ПАЧЫНАЛАСЯ ГЭТА ТАК...

Ужо ад самага пачатку Валдас Банайціс марыў пра заснаванье ў Вільні Таварыства літоўска-беларускіх культурных сувязяў "Літ-Бел" ці, як мінімум, беларускі секцыі пры Клубе кнігалаюба "Мажвідас", на чале якога стаяў тады дэкан факультета прыродазнаўчых навук Віленскага дзяржаўнага ўніверсітэту прафесар Чэслав Кудаба, родам, дарэчы, зь Беларусі, з-пад Нарачы, які таксама выдатна валодаў беларускай мовай.

Праўда, Зоська Верас, з якой мы падзяліліся сваёй думкай, запярэчыла нам і прапанавала заснаваць Беларускі клуб. На тым і пагадзіліся. Вырашылі таксама, што зоймемся гэтым мы з Мікалаем Матачом.

Калі я празь нейкі час патэлефанаваў дырэктару Рэспубліканскага палаца культуры

прафсаюзаў сп.Пятрасу Пястрошу, яго першая рэакцыя была адмоўная. Але нас гэта не спыніла, і мы вырашылі сустрэцца з ім. Падчас сустрэчы высыветлілася, што маем справу з культурным, ветлівым, добразычлівым чалавекам.

Узгадніць пытанье реєстрацыі клубу з прафсаюзнымі ўладамі Пятрас Пястрош вызываўся сам. На нашу долю выпала ўзгадненне яго з савецкім і партыйнымі ворганамі.

Павінен сказаць, што калі ў Віленскім гарвыканкаме дазвол на реєстрацыю клуба мы атрымалі даволі хутка, то партыйныя органы доўга не маглі зразумець, нашто нам гэта трэба. Аднак і гэтая перашкода ўрэшце рэшт была пераадолена.

Мы сталі рыхтавацца да правядзення ўстаноўчага сходу: афішы, запрашэнні, памяшкань-

не, сьпісы дэлегатаў, гасцей сходу, іншыя арганізацыйныя пытанні і г.д. і да т.п.

Між тым жыцьцё на месцы не стаяла. У Ракуцёўшчыне набліжалася чарговая саветская паводка, прысьвеченая Максіму Багдановічу. Я ўзяў на працы мікраўтобус і мы паехали.

Там мы трапілі ў поле зроку КДБ Беларусі – мясцовым уладам не спадабалася, што мы вырашылі сфатографавацца ля помніка паэту. Калі мы ад'ядзжалі дамоў, за намі ўвязаўся "хвост", а ў хуткім часе, спачатку ў часопісе "Політыческій собеседнік", а пасля, па лініі Белта-Эльта, і ў газеце "Советская Літва" зьявіўся артыкул пад назвай "Люди из прошлого", за подпісам кандыдата гістарычных навук Мікалая Сташкевіча, у якім ачарніліся браты Юрка і Лявон Луцкевічы.

Калі неўзабаве паслья гэтага

я зайшоў у Палац прафсаюзаў, то, нечакана для сябе, даведаўся, што ў нашых сьпісах фігуруюць непажаданыя асобы і што рэгістрацыя клуба, у сувязі з гэтым, часова адкладваецца.

Мы ўпалаў ў роспач, але зрабіць нічога не маглі. Адміністрацыя Палаца прафсаюзаў, у прыватнасці Рымас Завадскас, як магла супакоівала нас. Прасіла набрацца цярпення і крыху пачакаць.

Мы між тым працягвалі супракацацца, абмяркоўвалі магчымыя накірункі нашай дзеянасці, час ад часу нагадвалі пра сябе ўладам.

У выніку, прыблізна праз год, у канцы траўня, калі мне ня здраджвае памяць, 1988 году, дазвол на реєстрацыю клуба ўрэшце быў атрыманы.

Працяг будзе

ВАЛЯНЦІН СТЭХ

Шлях да Катынскага лесу

Працяг. Пачатак у №№ 54-59

Ізноў "перасадка" – апошні паўстанак...

Дні праз тры языды наш транспарт затрымаўся на малай станцыі Смаленскай акругі. Тут нас ізноў перагрузілі на грузавыя машыны і пад вельмі моцнымі канвоем энкавэдистых завезылі ў лягер – гэтак зв. Юхноўскі лягер у мясцовасці Паўлішчай бор.

У Паўлішчавым бары – некалі, відаць, вялікім двары, быў вельмі прыгожы палац і шмат гаспадарскіх будынкаў. У гэтых будынках і разъмесьцілі нас. Палац-жа быў домам адпачынку для энкавэдистых. Ня вельмі прыемнае суседства для нас – яшчэ раз ашуканых палонных вязняў НКВД.

У Паўлішчавым бары мы засыпелі невялікую группу афіцэраў, прывезеных з г. Казельску, дзе таксама быў лягер для палонных польскіх афіцэраў. Крыху пазней прывезылі да нас группу афіцэраў і з трэцяга лягеру – з Асташкава, Калінінскай акругі.

З апавядання новапрыбылых мы даведаліся, што ў Казельскім лягеры было 5000 палонных польскіх афіцэраў, а ў Асташкаве – 3000. У абодвух гэных лягерох абставіны жыцьця былі больш-менш гэткія самыя, як у нас, у Старабельску. Таксама і там, як і ў нас, энкавэдистыя праз уесь час хлуслі палонным, што іх хутка выпусцілі на свабоду, гэтаксама павывазілі групамі немаведама куды, запэўніваючы, што дахаты.

Куды-ж вывезылі НКВД нашых таварышаў? Дзе яны цяпер? – гэтае пытанье займала нашыя думкі. Цэлымі гадзінамі, сабраўшыся групамі, мы ламалі сабе над гэтым галовы, але, сапраўды, нікаму з нас не прыйшло ў дум, што Паўлішчай бор – дом адпачынку энкавэдистых – гэта толькі апошні паўстанак

перед тэй станцыяй – скуль няма ўжо звароту – перед Катыніем, - што сядзім мы тут толькі тому, што з нашымі таварышамі, папярэдняю групою, нават стаханавіць-энкавэдистыя не пасыпелі яшчэ ўправіцца...

І да аднаго пераканання прыйшлі мы – што ўва ўсіх трох лягерох – і ў Старабельску, і ў Казельску, і ў Асташкаве – энкавэдистыя хлуслі нам нездарма, невыпадкова, а мана іхна была згары падрыхтавана систэмаю.

Чароднае "вызваленне" – этап на шляху да апошняга

Стаяла чароўнае веснавое надвор'е... Зырка савяціла і добра грэла сонца. Паўлішчай бор пахнуў салодка хваёвымі іглішчамі і жывіцай... але непакой аб будучыні не даваў нам цешыцца ўсімі гэтымі чарамі, tym больш, што таямнічае паадзіночнае забіранье афіцэраў почалося і ў Паўлішчавым бары. 17-га траўня гэтаксама неспадзянавана быў забраны і я, і ў таварыстве моцна ўзброеных эскортантамі адвезены ў Москву, у слайную турму на Лубянцы... ад гэтае часіны я страціў з вачэй маіх таварышаў нядолі, і які лес

спаткаў іх – даведаўся толькі сёлета (1943), прачытаўшы з жахам аб выкрыцці нямецкімі ўладамі Катынскага пабаёвіща.

Але, Цімашэнка выканай-такі падпісаную ім умову – ахвяры бяспрыкладнага бальшавіцкага зьеверства сапраўды былі ім звольненыя "дахаты" – туды, дзе некалі супстрэнемся мы ўсе і дзе няма ўжо ні зьдзеку, ні маны, ні непакою...

На Лубянцы

На Лубянцы, як гэта ні дзіўна, сядзела шмат палонных афіцэраў, зьевезненых сюды энкавэдистымі з розных лягероў немаведама нашто. Між іншага, я трапіў у адну камэрку з генэралам Уладыславам Андэрсам, які быў адразу яшчэ ў першых днях палону пасаджаны бальшавікамі ў Лубянскую турму. Генэрал Андэрс быў цяжка ранены і хадзіў толькі на мыліцах. Сустракаўся я ў камерах і з іншымі польскімі палоннымі. Усе яны страшэнна абураляіся на бальшавікоў, за зламаныя міжнароднага права і зъявленыя палонных. Гэтае абураньне на раз выказвалася і на допытах, дзе ўсе мы бадай ставілі съледчым адно нязменнае пытанье: чаму нас, зяўтых у палон афіцэраў, трывало ў турме. Съледчыя, у бальшыні жыды, адказвалі нам таксама нязменна: "Савецкі Саюз кіруецацца толькі сваімі законамі. Законы і права буржуазных дзяржаваў яго ні на што не абавязваюць". Але мы гэткім адказам не задавальняліся і пратэставалі ізноў.

Цяпер я бачыў, якім наўнымі, проста дурнымі мусілі выдавацца і мы, і нашыя пратэсты нашым "съледчым" – энкавэдистым! Як мусілі яны кіць з нас, і з нашых міжнародных правоў бяз нас, між собку! І што значыла ўсё гэтае нашае абураньне, усе гэтыя нашыя наўнымі пратэсты перад злавеснай трагедыяй Катынскага лесу! Не, як ні ненавідзелі мы бальшавікоў, якія абураляіся на іхнюю крывадушнасць – мы не на момант ўсё-ж уяўлялі Працяг на стар.

Съвіранам – пільную ўвагу грамадзкасці!

Фальварак Съвіраны - калыска паэта, бо тут нарадзіўся і жыў шэсцьць год клясык беларускай літаратуры і ўдзельнік пайстаньня 1863 году, наш абаронца роднай мовы, Францышак Багушэвіч.

Цяпер тут у Съвіранах-Савічунах сіламі ТБМ Віленскага краю створаны своеасаблівы мэмарыял у гонар Паэта.

Завітайце сюды, на малую радзіму Францышку Багушэвіча, і ў гэтым вы ўлічніцеся, бо там ужо ёсьць вуліца і бібліятэка імя Францышку Багушэвіча (Савічуны), а таксама мэмарыяльная табліца на трох мовах з барэльефам паэта.

Вуліца, якая носіць імя паэта, пачынаецца ў Савічунах ад шашы Вільня-Меднікі, праходзіць ля бібліятэкі імя Францышку Багушэвіча ў Савічунах і ўпіраецца ў фальварак Съвіраны.

А тут, у Съвіранах, на развілцы дарог, стаіць высокі мэталёвыя крыж у гонар пайстаньня 1863 году, над гэтым пакутніцкім крыжом, абнесеным прыгожай дабротнай агароджай з бетону, устаноўлена фігура Маці Божай Съвіранской, а ўнізе табліца з надпісем, што ў Рукоіях у 1840 годзе Францышак Багушэвіч у мясцовым касьцёле прыняў хрост. Тут таксама ўзвышаецца

на п'едэстале фігура Святога Язэпа, які на руках трymае малютку Ісуса. Унізе п'едэстала прымачаваны барэльеф Францышку Багушэвічу і побач знаходзіцца вялікі камень-валун, які мы называем "Багушэвічавым камянем". Апроч усяго, побач тут знаходзіцца садок, дзе пасаджаны дрэўцы і кветкі. А на сцяне хаты гаспадыні Станіславы Ярмаковіч усталяваная яшчэ адна шыльда з надпісам на беларускай мове, што тут нарадзіўся Францышак Багушэвіч. Усё гэта аб'ядноўваецца ў адно цэлае і ўтварае своеасаблівы мэмарыял.

У 2005 годзе пісьменнік Уладзімір Содаль выдаў свою кніжку пра Съвіраны, куды ўвайшлі вершы Юрыя Гіля. Яшчэ раней гэты-ж Содаль выпусліў кнігу "Съвіранскія крэскі". Цяпер перыхуецца да выпуску кніга "Ф.Багушэвіч у Вільні", за якую ўзяўся Яўген Кеппул, але чамусыці марудзіць з гэтай справай, хаця матэрыял да яе надрыхтаваны і ёсьць адпаведная дамова.

Такім чынам, ушанаваныне памяці Францышку Багушэвіча адбылося і практычна, хаця ідзе справа марудна, нават вельмі марудна, бо ёсьць фінансавыя цяжкасці, а таксама перашкоды

з боку манкутрай, бюрократай ад AWPL ("Аксія wyborcza Polakow Litwy"), якія верхаводзяць у Віленскім раёне. Не адстаюць ад іх і некаторыя гэтак званыя беларусы.

Усё-ж, як бачым, значныя зрухі ёсьць у гэтай справе. Калі ў 1990 годзе Саюз пісьменнікаў Беларусі праводзіў у Съвіранах сваю імпрэзу на "бетоннай пляцоўцы", то цяпер ёсьць чым і ганарыцца ў справе ўшанавання памяці Францышку Багушэвіча.

А колькі было перашкодаў? Каб дабіцца наданыя Савічунскай бібліятэцы імя Францышку Багушэвіча, спатрэбілася аж пяць гадоў. Манкуты зрывалі надпісы на беларускай мове, таемна здымалі мэмарыяльныя табліцы.

Да аўтара гэтих радкоў адміністрацыя арганізавала перасып, нібы "за захоп" 10 араў зямлі пад мэмарыял. Забаранілі бібліятэкар у Савічунах прымаць беларускія кнігі і газеты.

Цяпер, праіду, трошкі чыноўнікі памякчэлі, але па-ранейшаму робяць розныя перашкоды. Так, ТБМ 10 чэрвеня 2008 г. у Савічунскую бібліятэку завезэла 200 кніг на беларускай і літоўскай мовах з мэтай стварэння там беларускага аддзела з кніжным

фондам, але чыноўнікі аддзелу культуры патрабуюць, каб кнігі паступалі адразу ў Цэнтральную бібліятэку раёна, а потым яны будуть распрадацца іхным прызначэннем, хаця гэтыя кнігі мэтавым парадкам прызначаны толькі Савічунскай бібліятэцы.

Прыходзіца зноў гэтае пытаныне ставіць перад мэрам Віленскага раёну.

У гэтай самай бібліятэцы зноў зылікідывалі стэнд, прысьвечаны Багушэвічу. І за гэта патрэбна змагацца. Беларуская грамадзкасць Літвы павінна прымаць усю сітуацыю пад сваім кантролем, і ў першую чаргу над Съвіранскім мэмарыялам павінна ўзяць беларуская СШ імя Францышку Скарыны ды студэнты ЭГУ. Але гэтага пакуль што нічога няма. Студэнтаў ЭГУ хвалююць свае асабістыя інтарэсы. Вучні школы імя Францышку Скарыны едуть у Кушчывы і Жупраны, але мінаюць Съвіраны. Гэта не парадок?

Беларускай грамадзкасці патрэбна ўзяць пад пільную ўвагу Съвіраны, каб падоўжыць ушанаваныне памяці Францышку Багушэвіча. Агульнымі намаганнямі мы здолеем асіліць гэту справу.

ЮРЫ ГІЛЬ,

старшыня ТБМ Віленскага краю

Шлях да Катынскага лесу

сабе сапраўднага лёсу нашых таварышаў, што скончылі свой пакутлівы шлях у брацкай магіле Катынскага лесу.

Не, мы ні разу, сапраўды, і не падумалі, што турма – гэта не заслужаная нікім з нас, агдная Любянка – была нашым ратункам, няхай сабе часовым, ад гвалтоўнае барбарскае съмерці на катынскіх пяскох...

Як кот з мышкою

З лубянскім вязнянімі – польскімі афіцэрамі энкавэдыштві рабілі розныя эксперыменты. Спрабавалі браць іх і "просьбай", і "грозьбай", і страхам, і "ізморам"... Часта спрабавалі і іншых способаў, прыкладам, некаторых быццам выпушчалі з турмы і сачылі пасылья, куды яны падаюцца, з кім знаюцца, маюць лучнасць, каб пасылья ізноў нечакана арыштаваць, але ўжо з "дабычай", - адным словам, гулялі з намі, як той кот з мышой... Але бывала і так, што часам "мышку" аказвалася хітрышай за ката, і ёй удавалася ня толькі вызваліцца ад турмы і съмерці, але і зьвесці сваім катоў і ўцячы з межаў Савецкага Саюзу... Праіду, для мяне няма сумліву, што ўсе гэтыя "мышкі", ды і наагул усе, што сядзелі ў савецкіх турмах, афіцэры знайшліся-бүсэ-ж раней ці пазней у брацкай катынскай магіле, але, на шчасце, выбухла вайна паміж немцамі і Савецкім Саюзам, і бальшавіком давялося прыпыніць сваю дзікую гульню зь беззабороннымі перад абліччам

съмерценоснай зброй ворага.

Усе коткі шэрыя

Як я ўжо успамінаў, вялікая колькасць афіцэраў у бальшавіцкім палоне – гэта былі афіцэры запасу, якія надзелі мундзіры толькі дзякуючы вайне, фактычна пад прымусам. Былі сярод іх людзі розных прафесій, рознага класавага паходжання, розных нацыянальнасцяў і розных съветапоглядаў, - аднак, уваччу бальшавікў розніцы паміж іх не было ніяке і нічога не магло зыначыць іхняга лёсу. Часта, калі які-небудзь маладзенкі падхарунжы запасу, вясковы настайнік і сын селяніна ці работніка наважваўся пратэставаць супроць мянушкі "Памешчык" і "Капіталіст", як нас усіх называлі бальшавікі, - адказ іхны быў звычайна адзін: "Вы все однаково думаете..."

Вось у гэтих колькіх словаў і нарысоўваеца якраз увесь бальшавіцкі падыход да заходнезўрапейскай інтэлігэнцыі. Дый ня толькі інтэлігент, але і кожны наагул эўрапэец, які ўмей штосьці крыху крытычна думаць, - быў уваччу бальшавікі іхным ворагам і мусіў быць так ці інакш зынішчаным.

Мана, мана ўсюды...

Бальшавіцкі-ж мэтад дзеяньня ў дачыненіі да людзей, усё адно ці сваіх, ці чужых, абапіраўся вылучна на адной мане.

Можна съмела сказаць, што ў Савецкім

Саюзе маняць усе, пачынаючы ад Сталіна і канчаючы радавым бальшавіком, прычым мана гэтае вылічаеца ў цэлую складаную, хітрую, згары прыдуманую сыстэму. Мана і тэор – гэта спосабы, якімі бальшавікі тримаюць у жаху шматмільённае жыхарства Савецкага Саюзу. Мана – гэта спосаб, якім ачмурываюць яны съляпых, па-дзіцчаму наўных жыхароў Эўропы...

Мана, мана ўсюды...

Яна й прывяла тысячи польскіх палонных афіцэраў, звабленых хлусьльваю ўмоваю Цімашэнкі, у бальшавіцкі палон і далей, праз пакуты этапаў, лягероў і турмаў, на скрай катынскага магілы.

Лёс катынскіх ахвяраў павінен быць злавесна перасырэлага для ўсіх цывілізаване Эўропы... Прыбліральні на грабніцах, хаваныне нябожчыкаў у памірных ямах, зьдзек над усім тым, што мы звыклі ўважаць за чэснае і съветлае – вось што нясе з сабой Эўропе бальшавіцкай перамога!

Гэтым канчаю я вязку сваіх успамінаў аб шляху, якім прайшлі мае таварышы да Катынскага лесу... але не канчаеца на гэтым, на жаль, ланцуг бальшавіцкага маны, хлусьльвых абяцанак...

Але палякі, якія на собскай скурі, здаеца, так балюча адчулі гэты цяжкі ланцуг, як гэта ня дзіўна, як і мы тады ў лягерох, - далей вераць гэты мане!

Канец

Зваротнае дарогі няма

Нарэшце гэта адбылося. Урэшце яно здарылася. Падзея, пра неабходнасьць якой ведалі съядомыя беларускія вернікі, цяжкасці асягнення якой усьведамлялі тыя, хто быў да яе прычынены, - зъдзейснілася. Нашая Беларуская Царква чарговы раз аднавілася. У ейную гісторыю ўпісваецца яшчэ адна адметная дата: 11 траўня 2008 году - адраджэнне Беларускага Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы.

Я - чалавек звычайны, шаровая пафіянка, што моліцца і хоча маліца й надалей ў сваёй - беларускай - царкве. Я веру ў Бога, але не валодаю дэталёвым веданьнем усіх унутрыцаркоўных правілаў і канонаў. Тому мой расповед і развагі пра гэтую падзею вяду з гэтага пункту гледжанья: як чалавек, які праста прысутнічаў побач, бачыў на ўласныя очы і перажывав падчас.

Пачатак падзеі ды майго аповеду трэба аднесыць на паўтары гады назад, да прыгожых па-лаўночна-амерыканскага восеніескіх дзён, калі па антарыйскіх ды пэнсільванскіх дарогах адно шпаркае аўто неслас чатырох устурбаваных сябраў-аднадумцаў, пафіянаў Таронтаўская беларускага. Мы ляцелі ратаваць Царкву. Адтоль, зь Нью-Джэрсі, з Рады Беларускага Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы, прыйшла трывожная вестка: ёсьць прапановы й намеры аддаць БАПЦ пад кірауніцтва Украінскага Праваслаўнае Царквы Канстанцінопальскага Патрыярхата. Таронтаўская пафія зразумела такую прапанову як канец і Беларускага, і Аўтакефальнае, а таму съпешна выправіла сваіх ганцу, сярод якіх была і я.

Турбавацца было з чаго: гэта не навіна, што далёка ня ўсім у съвеце хочацца, каб існавала Беларуская Аўтакефалія. Зразумець гэта вельмі проста. Не паглыбліваючыся ў энцыкліпэдычныя падрабязнасці гісторыі, каб ня збочыць ад галоўнае ідэі, для вобразнасці можна ўзгадаць старую беларускую казку пра зайчыкаву хатку. Хто тая ліска, што запанавала ў чужой хатцы, выставіўши за дзъверы гаспадара, здагадацца ня цяжка. Больш за 200 год таму, калі Расея звяявалася Вялікае Княства Літоўскага ды акупавала ягоныя тэрыторыі, Расейская Праваслаўная Царква паласавалася сваёй доляй ад пераможнага рабаўніцтва - усе праваслаўныя саборы й цэркви адышли да яе. Ад таго часу беларуское праваслаўнае царквы, што вядзе свой пачатак яшчэ ад Бізантыйскіх ды ад сівятой Еўфрасініі Полацкай, і ніколі ніякага дачынення да Маскоўскага мітрополія ня мела, на тэрыторыі Беларусі няма. То, што Маскоўская мітрополія называе свае філіі «беларускімі» - не адпавядае ні сутнасці, ні апраўдае рабаўніцтва. Зъдзейсніўся вядомы наказ Кацярыны II: «Што не зрабіў расейскі штык - даробіць расейскую школу і расейскую царкву».

Аднак, ня ўсё лісцы і масльніца. Вось жа ён, зайка - жывое съведчанье беззаконья, зыншчальнік тэрміну дайнасці.

Беларуская Аўтакефальнае Праваслаўная Царква існуе па-за тытульнай тэрыторыяй, у дзіўным для рэлігійнай інстытуцыі статусе - «на выгнанні». Як, зрешты, у гэтым жа статусе існуе і беларуская дзяржава, і культура. Гэтым самым, на жаль, БАПЦ набыла палітычную значнасць. Трэба сказаць, Царква палітыкай займацца ня хоча. Яна хоча аднаго: абслугоўваць рэлігійныя патрэбы вернікаў, ды марыць вярнуцца ў краіну

беларусаў, каб адно іхним - беларусаў - інтэрэсам і служыць. Палітыку Беларускай Аўтакефаліі нақідваюць звонку - тыя, хто з радзімы яе выгнаў і назад пушчаць ня хоча.

Гісторыя існаваньня Царквы на выгнанні - гэта гісторыя ахвярнага служэння беларусасці і беларусам, гэта герайчныя і часам трагічныя лёсы съвтароў і япіскапаў. Гэта і штодзённае вырашэнне сацыяльных, матэрыяльных і эміграцыйных проблемаў (беларускія съвтары працуць, як і звычайні эмігранты першага пакалення: рабочымі, будаўнікамі, шафёрамі, а па нядзелях служаць у цэрквях). А яшчэ гісторыя БАПЦ на выгнанні - гэта гісторыя жыцця пад пільной увагай дасьледчых воргану савецкіх, а пасля расейскіх камітэтав. А джантльменскі набор іхнае апекі ўсім вядомы й нязыменны. Гэта - паклёпы, хлуснія, правакаціі, стукачы, засланцы, звады, навалокі... і бясконца... Усе сродкі добрыя, абы зьвесыц існаванье БАПЦ на ніц. Яно й зразумела: самое існаванье Царквы нагадвае, каму чыя хатка належыць, а самае галоўнае - надта хаткі вяртаць законнаму гаспадару ня хочацца. Тому

Царква церпіц удары ад «нябачнага фронту» нават мацнейшыя, чым выпадаюць на грамадзкія суполкі дыяспary.

Да таго часу, як шпаркае аўто паймчэла чатырох устурбаваных таронтаўскіх пафіянаў да пайднёвых суседзяў, перад БАПЦ паўстала сур'ёзная проблема: нястача съвтароў і япіскапаў. У Царквы застаўся адзіны ярарх -- сам Мітропаліт Ізяслав, старэнкі, хворы. Настала пароза новага стану -- «сіроцтва» царквы. Пад гэтас становішча ў нечайей хірай галаве і высьпела зманлівая ідэя пайсьці пад кірауніцтва іншай царквы. А вынікам была б згуба дзіўно галоўных атрыбутаў: «беларуская» і «аўтакефальная».

Можа, гэта й да лепшага: такая прапанова высьветліла проблему ды спанукнула нешта тэрмінова рабіць. І вось нашае аўто на дзесяць гадзін дарогі ператварылася ў штаб па вызначэнні нашае стратэгіі й тактыкі да маючага адбыцца паседжаньня Рады Царквы.

Галоўным герояем гэтага рухомага «камітэту бясьпекі» быў Міхась Тапуной, Старшыня Таронтаўская пафія. Гэта ягонымі былі ўсе асноўныя аргументы й тэзы, лягчыны й дакладныя. Гэта ён вызначаў усю тактыку нашых будучых прамоваў і перамоваў. І, урэшце, гэта ягоным быў галоўны доказ, што ў Беларускай Аўтакефаліі ёсьць свае рэзэрвы для самастойнага існаванья. І такім разэрвам -- паводле Міхася -- быў наш съвтар айцец Вячаслав (Логін).

Калі я гавару «наш айцец», то маю на ўвазе дакладна: таронтаўская пафія лічыць а. Вячаслава сваім. Ён некалькі гадоў служыў у таронтаўскай царкве, тут і быў высьвячаны ў съвтары Мітропалітам Мікалаем. Мы добра яго ведаем і любім як нашага блізкага

сябра; ведаю ягоныя пераважныя якасці: шчырая беларускасць, дбайні клопат пра Царкву, годнасць, аскетызм, адукаванасць і эрудыція на ўзроўні энцыклапедычнай. Зрэшты, як і недахопы ягоныя нам ня дзіва, прыкладам тое, што зь ім часам бывае цяжка па-жыццёваму дамовіца. На маю думку, прауда, і гэты быццам недахоп ідзе ад сапраўднай годнасці: ад няздолнасці ні на каліўца скрывіць прауду, ці адхліпіца ад царкоўнага статуту і канонаў. Для сябе-ж самога ён не патрабуе нічога. Тым ня меней, тагачаснае кіраўніцтва нашае парафіі, ня здолеўши вырашыць эміграцыйныя справы а.Вячаслава, свайго съвятара была страціла. Айцец перабраўся ў ЗША, у царкву Жыровіцкую Божую Маці, што ў Гайлін-Парку (куды мы зараз і накіруваліся).

Час прамінуй, зъмянілася кіраўніцтва ў парафіі. Абавязкі Старшыні ўсклалі на Міхася Тапунова - і гэта быў цалкам рацыянальны выбар, бо пад ягоным кіраўніцтвам справы ў царкве зрушылі з мёртвай кропкі. Вось і зараз Міхась ехаў сустрэцца з а.Вячаславам, каб прапанаваць яму вярнуцца ў Таронта і паабяцаць пэрсанальна палагодзіць усе ягоныя эміграцыйныя праблемы.

На наступны дзень назад, на поўнач, у Таронта стомленае аўто панесла чатырох змарнелых ад сустрэч, размоваў, спрэчак, але радасных ад усьведамлення добра зробленай справы сябраў-аднадумцаў. У нас усё атрымалася, плян быў зьдзейснены. Знайшліся аднадумцы і ў амэрыканскіх парафіях, і было прынята рашэнне вылучыць а.Вячаслава ў кандыдаты ў япіскапы і тады высьвяціць яго ў гэты сан.

Як мне, дык цікава было адзначыць для сябе, як сама прапанова высьвяціца ў япіскапы паўплывала на станоўчыя зъмены ў харектары і душэўным становішчам а.Вячаслава. Ён рабіўся больш рашучым, упэўненым (гэтых якасцяў яму было бракавала), скажам, больш акрэсленым у сваіх меркаваніях... Я тады падумала, ці усьведамляе ён да канца, на які шлях становіща?

Па дарозе дадому чатыры сябры «камітэту бяспекі» Царквы пастанавілі трymаць у строгім сакрэце справу высьвячэння а.Вячаслава ў япіскапы. Прычыны, зразумела, усё тыя ж - ня ўсім гэтая ідэя спадабаецца...

А паслья гэтага была праца. Шмат працы. Бо адна справа - вырашыць, а другая - як гэта зрабіць? Як у сваёй Царкве не было япіскапаў, хто-б мог правесці хіратонію, трэба было шукаць іх у іншых Аўтакефаліях: украінскай, грэчаскай, сэрбскай, македонскай, баўгарскай. І ўсё гэта - лісты, сустрэчы, паездкі, перамовы-перамовы... чысціць волны час, выслікі, траты. У гэтага «чысціці» ёсьць канкрэтнае імя - Міхась Тапунова. І, вядома, сам а.Вячаслав. Праз некалькі месяцаў айцец вярнуўся ў Таронта, калі ён атрымаў рэзыдэнцкі статус у Канадзе.

Часам апускаліся рукі, здавалася, што нічога не атрымліваецца. Аднойчы адзін грэчаскі япіскап сказаў ім: «Не адчайвайцеся. Бог апякаецца вамі, і ён дапаможа вам. І ўсё атрымаеца лепей, чым вы нават мяркуеце».

Мы перажывалі цяжкі час: пэрспэктыва

апынущца раптам ў «сіроцтве» вісела, як дамоклаў меч. Праз год паслья таго паседжання Рады памёр наш Мітропаліт Ізяслаў. Паўгады мы пражылі з бязьзю нават вымавіць гэтае слова: «асірацепі». Але справы па высьвячэнні япіскапа рушыліся, і мы жылі надзеяй. Колькі разоў усё зрывалася, бо да канца справы трymаць сакрэт-такі немагчыма. Урэшце, напачатку лютага 2008 г. а.Вячаславу быў паstryжаны ў манахі зь імем Святаслава. Хіратонія ў япіскапскую годнасць а.Святаслава была прызначана таксама ў лютым, але не пасльелі аб ёй уголас абвесьціць, як цырымонія раптам была адменена літаральна напярэдадні...

Прайшло амаль тры месяцы няпэўных чаканьняў, як мне патэлефанаваў Міхась: «Зьбірайся, едзем». - «Куды?» -- «У Нью-Ёрк, на хіратонію. Толькі, ціха! ...Камеру не забудзь: хачу, каб ты зрабіла фотарэпартаж».

Добра, Міхасю, што падказаў. А я ўсё думала, што-ж падарыць Уладыку на ягонае съвята. Вось жа-ж - фотаальбом зь ягонае хіратоніі. Паехалі!

І ні гэтая архіцяжккая паездка (чатырнаццаць гадзін туды, столькі ж назад, бо мы яшчэ заяжджалі ў Атаву за сп-няй Івонкай Сурвіллай), ні ня самыя добрыя ўражаныні ад «сталіцы съвету» з ейнымі «дджунгламі» ды пробкамі на дарогах не змаглі нават кінуць ценю на захапленыне той грандыёзной дзейі, што адбылася ў съветлым, нова-адрамантаваным саборы съв. Кірылы Тураўскага, што ў Брукліне.

Я столькі ярархай у адным месцы ня бачыла ніколі, як, зрешты, і такой колькасці съвятароў. Съвяточная чысьціня і бліск адзеніні, съвяточная чысьціня залі, дзе ад магутнага хору съвятаровых басоў зьвінела столь, і душа ўзносліся ў вышыню. Больш урачыстай і ўзьнёслай падзеі я ў сваім жыцці не перажывала.

Абрад хіратоніі быў выкананы Архіяпіскапам Уманскім і Дэтройцкім Аляксандрам, Япіскапам Барыспальскім Пасіямам і Япіскапам Хюстанскім і Тэаксацкім Макарыюсам. Так, зноў украінцы працягнулі нам сяброўскую руку дапамогі. І то прауда - ад каго-б яшчэ было яе чакаць, як не ад сяброў-суседзяў?

Уразіла заключная прамова Архіяпіскапа Аляксандра. Ён зазначыў, што беларуская культура, улучна з Аўтакефальнай Царквой, пацярпела значна мацнейшы ціск з боку Імпэрыі, чым украінская, менавіта таму, што супрацівілася актыўнай. Думка для мяне ня новая, але ўзрадавала тое, што агучыў яе ўкраінец. Што ж, парадуемся, што наш япіскап высьвячаны чалавекам мудрым і шчырым.

І хаяція ня раз мяне зганяла з аўтарных прыступак шаноўнае съвятарства - мяне ѹпярэджвалі, што жанчынам далей за другую прыступку падыматацца нельга, але ўзьнёслая ўражаныні перамагалі ўесь контроль над

сабой - усё-ж альбом з фотарэпартажамі атрымаліся на славу і, спадзяюся, будзе добра памяткай для нашага дарагога Уладыкі Святаслава.

Як, вядома, і добрай памяцьцю для мяне. Я доўга яшчэ буду перагортваць бачынкі альбома і раз за разам перажываць шчаслівія імгнены. Як сустракалі ля парога хлебам-сольлю высокіх гасцей япіскапаў, як узносіліся малітвы, як ускладаліся рукі, як перадавалася жазло. Здымак за здымкам не дадуць сыцерці з памяці галоўнае уражаныне: як крок за крокам мянусіцца духоўны стан віноўніка ўрачыстасцяў, як ператвараўся ён з айца ва ўладыку.

Вось ён стаіць перад трымі вялікімі саноўнікамі, трymае клятву - сыцілы съвятар, упэнены ў тым, што гаворыць, але твар чамусыці-бы стомлены. А вось тут пад іконай, чакае рукапалажэння - ужо зь ясным тварам, стрымана-нецярлівы. Вось кульмінацыя: рукі трох ярархай на ягонай схіленай галаве - і я адчуваю прысутным тут Духа Святога. Вось здымак моманту, які мне найбольш цікавы: съвятарская рыза ужо зънятая, твар Уладыкі Аляксандра, звернуты да новаасвячанага бы з запытам: «Ці гатовы ты?». І твар ужо ўладыкі Святаслава - сур'ёзны, суворы, з поўным усьведамленнем таго, на які шлях становіща... І вось надзеты япіскапскія рызы. Усё. Зьдзейснілася!

Мне ў той момант на памяць прыйшло маё даўніе трохрадкоўе:

А мы вынішчаемся.

Зноў адраджаемся.

Мы - ачышчаемся.

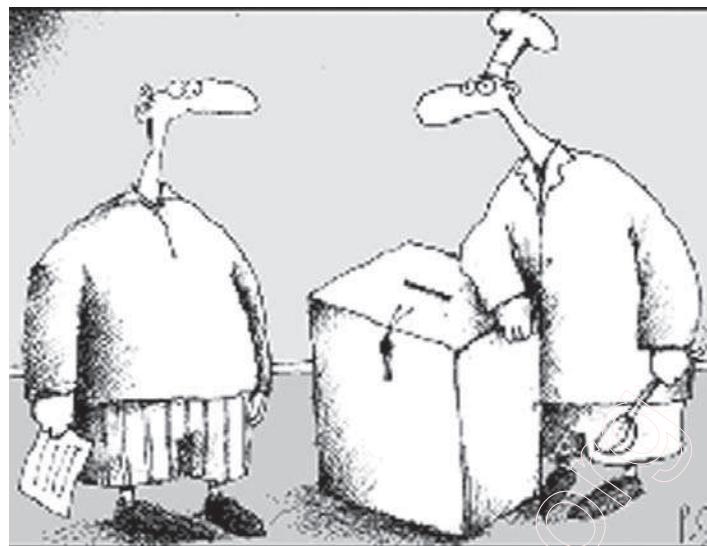
...Я тады падышла да Міхася Тапунова, які ўесь час быў нераваўся, каб раптам не сарвалася ўсё на апошніх кроках; ён тады палымяна выдыхнуў з палёгкай, прашаптаў: «Ну, усё! Зроблена. Зваротнай дарогі няма!».

Развіцьцё выбарчых тэхналёгіяў на Беларусі і перспектывы наступных парляманцкіх выбараў з пункту гледжаньня зьдзяйсьнення ў ёй дэмакратычнага транзыту

Працяг. Пачатак у №59.

Краіны былога СССР ды ўсходнія Эўропы

CMI і тэхналёгіі былі тут даволі высокаякасныя. У той-жа час з-за адсутнасці інстытуту дэмакратычных выбараў і аднапартыйных систэмай ад самага пачатку былі слабаразвітыя тэхналёгіі арганізацыйна-масавага накірунку. Адпаведна й партыйныя выбарчыя мышны мусілі разъвівацца з нуля. Гэта на фоне таго, што ў апошнія часы назіраецца як спад палітычнага ўзделу грамадзян, гэтак і пэўныя крызысы у партыйным будаўніцтве. Усё гэта прывяло да таго, што ў згаданых краінах ад самага пачатку дэмакратызацыі назіраўся перакос паміж арганізацыйна-масавым накірункам з аднаго боку і CMI з ПР з другога боку, на карысць апошняга. На мой погляд, дадзеная сітуацыя не выпраўлена цалкам і зараз. Напрыклад, ні ў Польшчы, ні ў Літве, ні ва Украіне амаль не выкарыстоўваецца кампанія "ад дзвяры да дзвяры". Не вядуцца паўнавартасныя базы дадзеных па выбаршчыках. Больш за тое, зараз у многіх з нагаданых краінаў уведзенае ці ўводзіцца адпаведнае заканадаўства, якое абмяжоўвае магчымасці партыйных мышнаў па стварэнні і выкарыстоўванні баз дадзеных па выбаршчыках. Усё гэта значыць, што суб'екты палітычнага праектавання ня ў поўнай меры выкарыстоўваюць колькасныя метады. Акрамя таго, пры партыйным будаўніцтве губляецца шмат тактычных магчымасцяў. Для дэмакратычных краінаў узгаданага рэгіёну застасеца спадзявацца, што дадзены перакос не прывядзе да адкату дэмакратычных рэжымаў, бо ўсё-ж такі партыйныя мышны маюць доступ да CMI. Выбарчая сістэма працягненая, яе мадыфікацыі спрыяюць партыйнаму будаўніцтву. Акрамя таго, магчыма выкарыстоўваць якіяныя метады, напрыклад, вынікі працы фокус-групаў, сацыялягічныя апытаныні ды інш. Лінія канфлікта зараз устойліва праходзіць паміж партыямі ці іхнімі блокамі. Але небяспека адкату дэмакратыі у згаданых краінах, на мой погляд, магчыма, таму што не закладзены надзейны падмурок у выглядзе маштабных ведаў пра выбаршчыкаў і базай дадзеных па аналёгіі са ЗША ды шэрагам краінаў Заходнія Эўропы, ды арганізацыйна-масавы накірунак парынальна слабы. Напрыклад, цалкам верагодная сітуацыя, калі эліты з былой намэнклатуры, аб'яднаўшыся, могуць па

прыкладу Румыніі захапіць уладу ці істотна скасаваць дэмакратычныя нормы. Напрыклад, паводле дадзеных Польшчы, яе ўладныя эліты складаюць каля 50 адсоткаў былога партыйнага апарату. Зразумела, што, акрамя доступу да CMI, наменклатура можа, маючи доступ да розных баз дадзеных, шырока ўжываць і метады колькаснага праектавання. Гэта тэарэтычна можа прывесці да сітуацыі, калі яны, аб'яднаўшыся, пачнуць скосіваць дэмакратычныя нормы.

Сітуацыя на Беларусі

Аналізуючы прычыны ўсталявання дыктатуры, многія аналітыкі знаходзяць розныя фактары. Сярод іх і адсутнасць у апазыцыі доступу да CMI, раздрай у яе радах, працу спэцслужбай, рэпрэсіі, жорсткае заканадаўства, карупцыю ды інш. Зразумела, што ўсё гэта вельмі істотна ўплывае на сітуацыю. Але, на мой погляд, ніхто не звязрае ўвагі на адсутнасць колькасных метадаў пры праектаванні палітычных кампаніяў, якія не кажу пра партыйнае будаўніцтва. Гэта на фоне таго, што амаль немагчыма апазыцыйным сілам зьдзяйсьніць і якіяныя метады. Напрыклад, сацыялягічныя апытаныні могуць рабіць арганізацыі, якія маюць адпаведныя ліцензіі. Усе гэта вядзе да немагчымасці як сълед спраектаваць стратэгію ды тактыку выбарчых кампаніяў. Падыход, калі пад выглядам няуздзелу ў нелегітимных выбарах многімі дэмакратамі не выкарыстоўваецца магчымасць легальнай працы з людзьмі, на мой погляд, ня ёсць праектуўны. Зразумела, што выбары ў аўтарытарнай краіне з'яўляюцца шырмай, але гэту шырму трэба выкарыстоўваць як мага паўней. Таму што іншых магчымасцяў амаль што няма. Няма доступу да CMI. Арганізуваць ды зьдзяйсьніць мітынгі з пікетамі таксама няма магчымасці. А тут

усё-ж такі існуе магчымасць папрацаваць зь людзьмі, прычым легальная. Другая справа, што дадзеная праца павінна мець кумулятыўны ўзрост. І колькасныя мэтады могуць гэтаму садзейнічаць. Але для гэтага трэба весьці розныя базы дадзеных, і на іх аснове рабіць аналітыку. Але што зроблена ў гэтым накірунку з 1991 году? Амаль нічога. Так, ёсць дзе-нідзе у рэгіёнах нейкія напрацоўкі. Напрыклад, Берасцьце, Віцебск. Але систэмная праца ў дадзеным накірунку не вядзеца.

А яна магла распачацца ўжо ў 1992 годзе, калі было сабрана каля 400000 подпісаў дзеялістів правядзення рэферэндуму.

Да прэзыдэнцкіх выбараў было 2 гады, і пачні каманда Гальшчыка працу менавіта ў той час, можна было-б і істотна павялічыць шэраг партыі БНФ, і больш якіяныя правесці кампанію 1994 году. А так невядома, што стала з тымі подпісамі. Але з тых часоў адбылося некалькі выбарчых кампаніяў, і ніякай працы па стварэнні агульнай базы дадзеных па выбаршчыках дэмакратычнымі сіламі не вялося. Усё гэта прыводзіла да таго, што не выкарыстоўваліся колькасныя мэтады праектавання палітычных кампаніяў, стратэгіі выпрацоўваліся прыблізна, тактыка кампаніяў таксама. Усё гэта, апроч іншага, прыводзіла да слабых вынікаў выбарчых кампаніяў, перарасходу сродкаў, расчаравання актыўістуў. Сабраная інфармацыя ня ўносілася ў базы дадзеных (я ўжо не кажу пра іншыя кампаніі), што таксама не спрыяла партыйнаму будаўніцтву ды поспеху вулічных акцыяў, бо менавіта на працы з выяўленымі падчас выбараў прыхільнікамі базуюцца згаданыя напрамкі палітычнай дзеялісці ў разьвітых дэмакратыях. Гэтая акалічнасць плюс рэпрэсіі ды іншыя заходы рэжыму, а таксама агульныя крызысы партыйнага будаўніцтва ў сувязі з памяшанымі колькасніцтвамі партыйных актыўістуў. І згаданая тэндэнцыя працягваецца дагэтуль. Гэта прытым, што на CMI і ПР, каб дайсці да канца, згодна з заканадаўствам, каманда кандыдата ў пераліку на выбаршчыка можа вылучыць каля 50 беларускіх рублёў. І пры таіх умовах адзіны варыянт узмацнення выбарчай кампаніі - гэта арганізацыйна-масавы накірунак (самае дзеяльніцтво мерапрыемства - пакватэрны абход, але не абы-які, а заснаваны на дадзеных мінульых кампаніяў).

Працяг будзе

ІГАР СУХАРУКАЎ

90-я ўгодкі БНР у Монтреалі

Згуртаваныне беларусаў Квэбеку съяцкавала 90-я ўгодкі Беларускай Народнай Рэспублікі у Centre communautaire Côte-des-Neiges. Падчас імпрэзы гучалі беларускія песьні, пазмы, вершы і музыка. Госьці на беларускім съяце частаваліся вячэрай са стравамі беларускай кухні.

Арганізатар вечарыны Анатоль Хрэноўскі даслаў у газету "Рунь" агульны здымак съята.

Шыра дзякую за газету "Рунь". Вельмі прыемна было прачытаць рэцэнзію пра майго земляка Барыса Кіта. Гэта сапраўды выдатны сусъветны навуковец і адданны беларус. Такіх у нашай гісторыі было вельмі мала. Я гляджу інтэрнэт і чытаю Нашу Ніву, дзе падавалася, што ў беларускім музее Наваградка маюць устанаваць ягоную працу, аддаўшы яму куток у музее. Гэта вельмі добра, бо маладое пакаленіе будзе першы раз чуць пра гэтага выдатнага беларуса.

Вельмі сумна чытаць у белару-

скай газэце, што адбываецца ў Беларусі, як улада не паважае маладых беларусаў: і б'юць, і арыштоўваюць, і саджаюць ў турму, і лічаць іх за чужынцаў у сваёй краіне. У Англіі вялікіх зъменаў няма. 7 чэрвня адбыўся 62 Агульны Гадавы Зыезд Згуртаванія Беларусаў Вялікай Брытаніі. Прывітаныне і найлепшых пажаданій!

Mixasь Баяроўскі, Англія

Шыра Вам дзякую за газету "Рунь". Я вельмі радая, што яе

аднавілі. Заўсёды з прыемнасцю чытаю яе.

Тут можна знайсьці ўспаміны людзей, і тады пераносімся думкамі ў дзіцячае мінулае. Думкі часамі мілыя, альбо сумныя да сълёз. Вельмі хацела-б завезьці ўнука ў Беларусь. Ён моцна зацікавіўся гэтай краінай. Дзядуля, мой муж, яму шмат пра яе расказваў. На вялікі жаль, з такімі адносінамі беларускага ўраду з амэрыканцамі трудна будзе дастаць візу. Нават небясьпечна ехаць туды. Жадаю вам самага найлепшага! Кацярына Вініцкая, ЗША

Працяг са стар. 4
супраць таго, каб дзе-небудзь ішло гэтае параўнанье рэжымай. Але гэта іхная справа. Нашая справа казаць, што гэта так было, і мы гэта ведаем.

- Як думаеце, калі ў Беларусі забароняць савецкую сымболіку?

- Савецкая сымболіка – гэта афіцыйная ў Беларусі сымболіка, на жаль. Гэта звязаныя рэчы. Калі Беларусь будзе жыць нормальна, будзе цывілізаванай дэмакратычнай дзяржавай, калі будзе бачны бел-чырвона-белы сцяг там, дзе ён павінен быць, і Пагоня, натуральна, - гэта і будзе забаронай савецкай сымболікі.

Віталь Каракорскі – публіцыст, журналіст. Нарадзіўся ў 1958 г. у Бабруйску. Старшыня Калегі этнічнай журнالістыкі Літвы. Працуе на Літоўскім нацыянальным радыё і тэлевізіі. Кіраўнік незалежнай арганізацыі Інфармацыйная палата народаў Літвы. Старшыня Рады нацыянальных суполак пры Літоўскім Дэпартамэнце нацыянальных міністрыніяў і эміграцыі.

Працяг са стар. 9
Іапошні здымак - я наўмысна яго лавіла - новы Яліскап Наваградскі і Паўночна-Амерыканскі Съяцкавалай з крыжом у руках вітае прыхажанаў. І твар узъняты, шчаслівы й прыгожы, прасьветлены нябеснай радасцю - твар чалавека, што вось толькі прыняў Духа Святога.

Іс пола еты, Дэспота! Дай, Божа, на доўгія гады! Плённага служэнья вам, Уладыко Съяцаславе!

Ах, якое яно, новае, ніколі яшчэ не ведамае для мяне пачуцьцё - такое салодкае, ціхае-радаснае - мець яліскапа свайго. Не прызначанага ды прысланага зънедкуль некім, а свайго давернага, каго сам-жа прапанаваў і вылучыў на гэты сан. І гэта лёгка й радасна перайсці мне на новы зварот: «уладыка».

Вось такім яно было - съяята адраджэння Беларускае Аўтакефальнае Царквы на выгнаныні. Вось такі мой расповед аб ім - асобы прыватнай, якой пашчасціла быць прысутнай.

А што-ж далей? Далей усё тое-ж: цяжкі шлях незалежнага беларускага ярарха.

Не адпускаюць ў думках дзіве размовы. Адна: з дарагім ужо Уладыкам Съяцаславам, дома, у роднай парофи, пасыля съяцкаваннія. «...Уладыка, вы ж разумееце, што кінулі сябе на цвікі?» - «Што цвікі, - усыміхнуўся ён. - На цвіках людзі нават спаць наважваюцца. На вілы ўздымуць!». І я чарговы раз у душы папрасіла ў Бога мужнасці, цярпеньня, мудрасці і раўнавагі

для нашага новага ярарха. На многія лета!

Другая: першае да мяне пытаныне Зянона Пазняка, зь якім на той жа хіратоніі я і пазнаёмілася: «Ну, як там у вас, у Тароньце, камсамольцы шчыруць?» - «То як жа-ж!» - «Ну як: гавораць па-расейску, намаўляюць яднацца з Матушкай?» - «Што вы! Шчырыя беларусы, адданныя патрыёты, кашулю рвуць на сабе.» - «От жа, ісюды яны... Здавалася вонкава, хоць у вас іх няма...».

Ёсьць пэўныя падставы меркаваць, што налета на наступным перавыбарчым сходзе парафії Mixasь Тапунова з пасады Старшыні зънімуць. Прычыны зразумельныя: актыўная дзейнасць. А зачэпкі, вядома, знайдуцца. Ня знайдуцца, дык надумаюцца. Але тыя, хто зъніме Mixasь з пасады, ёсьць бясцільнымі вынайчыць тое, што зроблена ягонымі намаганнямі. Асlyпінімі вушамі сонца не закрыць, як галасаваннем не адмініструюцца.

А я зрабіла справу сваю: занатавала падзею ды імёны для ўдзячных нашчадкаў, каб помніць, хто спрычыніўся да адраджэння Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы ў 2008 годзе, хто ахвяраваў сваім выслікамі і часам, уклаў душу, прысьвяціў частку свайго жыцця дзеля гэтае падзеі. І гэтае таксама ўжо на высекчы ніякай сякерай.

ІРЭНА ВАРАБЕЙ
Фота аўтаркі

KUPALLE

Kupalle-fire is
burning bright,
The young folk revel
through the night,
They dance an ancient
dance or two,
Then eat snacks from
the barbecue,

Kupalle-fire is
burning bright,
The young folk revel
through the night.

Kupalle-fire is
burning clear,
The singing sweetly
charms the ear,
Led by the bagpipes'
cheerful sound,
With treble high and
bass profound.

Kupalle-fire is
burning bright,
The young folk revel
through the night.

Kupalle-fire is
burning gold,
We play the games folk
played of old,
And well-loved bards
pluck their guitars,
While sparks fly up
like tiny stars.

Kupalle-fire is
burning bright,
The young folk revel
through the night.

Kupalle-fire holds
magic power;
The young folk seek
the bracken-flower,
As through the pines
their torchlight
darts,
All Belarus sings in
our hearts.

Kupalle-fire burns
magic-bright,
For this is an
enchanted night!

УСПАМІНЫ

Беларуская газэта ў Вільні

Адзін дзень у БНР,
альбо Мне сняцца сны пра Беларусь

Працяг. Пачатак у №59
25 сакавіка. Зьвеставанье.
Менск — сталіца Беларускай Народнай Рэспублікі ў съяточным
урбаныні, народ выйшаў на плошчы і вуліцы гораду й съяткуе
90-я ўгодкі абавязчоньня БНР,
якая нарадзілася, выстаяла і перамагла ў няроўнай барацьбе з
маскоўскім бальшавікамі. Усюды
лунаюць бел-чырвона-белыя съягі з гербам "Пагоня". Гучыць музыка і беларускія песьні, у тым ліку
Багдановічава "Пагоня" і гімн БНР "Мы выйдзем шчыльнымі радамі".
Выступаюць мастацкія калектывы ў нацыянальных строях, гучыць
гамонка на роднай мове, усюды ў
вышынках шпацыруюць хлопцы і дзяўчыны. Усе яны прыгожы і
стройныя, нашчадкі тых, хто у
1918 годзе змагаўся за вольную
Беларусь, выстаяў і перамог, а
потым узьнімай з руінай краіну,
ствараў дабрабыт народа. Раптам
усё съціхе, бо з рэпрадуктара
даносяцца слова дыктара, у якіх
паведамляецца, што праз некалькі
хвілінаў на плошчы Незалежнасці
адбудзеца мітынг і з прывітальнымі
словамі выступіць Зянон Пазняк.
Я з цяжкасцю прабываю на
прастэкт Ф. Скарны, каб трапіць
туды, але тэта мне не ўдаецца, бо
усюды шмат народу. Выручае тое,
што стаяць устаноўленыя вялікія
экраны тэлевізараў, якія транслююць гэту перадачу не толькі па
Менску, але і на ўсю краіну.

Уражваюць слова Зянона Пазняка зь ягонаі упэўненай верай
у свой народ, у лепшую будучыню
Беларусі. Побач зь ім стаяць

Станіслаў Шушкевіч, Аляксандар
Мілінкевіч, Вінцук Вячорка і зусім
маладыя хлопцы і дзяўчыны.

... Раптам раздаецца ўдар
Звана Свабоды, ля якога я бачу
Аляксея Марачкіна. Перад маймі
вачымы — Курапаты, дзе пакояцца
дзесяткі тысячай ахвяраў
сталінскага тэрору. Тут ідзе жалобнае
набажэнства...

Зноў удары Звана Свабоды, і
перада мною Будслаў — наша
нацыянальна-рэлігійная съятыня.
Тут сабралось каля 30000
вернікаў, каб пакланіцца Цудоўнаму
Абразу Маці Божай Будслаўскай
з дзіцяткам Ісусам Хрыстом на
руках. Ідзе Святыя імшы на роднай
мове з удзелам вялікай колькасці
съятароў. Я дастаю сваю кантынку
і чытаю малітву да Маці Божай
Будслаўскай — агнянкі Беларусі:

*Матачка Божая,
Маці Будслаўская,
Будзь апякунка тут,
Збаў нас ад грэху,
Збаў нас ад грэху,
Збаў нас ад цяжкіх пакут.*

Аэз Марыя, Аэз Марыя...

... Зноў удар "Звана Свабоды", і
перад маймі вачымы паўстае нібы
у калейдаскопе Вольная Незалежная
Дэмакратычная Беларусь зе
цудоўнімі абшарамі зямлі, на якой
працуеца свободныя людзі, якія маюць
шчасце і дабрабыт, жывуць, гадуюць
дзетак і радуюцца. Тэта адбываецца
у краіне, назоў якой — Беларуская
Народная Рэспубліка, якая ўзыніла ў
1918 годзе. Мы выжылі, адрадзіліся і з
упэўненасцю глядзім у будучынно.

... Раптам я прачынаюся, бо
недзе грункула ў хаце. Гэта дзядзя

Стасіслаў Адчыніў дзьверы і прашануе
ісъці на съяниданак. Я ўстаю і расказываю
пра свой сон. Ён сказаў: "Гэты
сон павінен быць наяву і ён будзе.
Трэба толькі усім разам змагацца
за гэтую справу..."

Пасынедаўшы і развязвіташыся,
я вяртаўся ў родныя пэнаты —
Засыянковую хатку ў Вішнаве.
Ішоў ужо другой дарогай, але нешта
мяне трывожыла, і было неспакойна
на душы. Розныя думкі леззлы
у галаву. Нарэшце я падышоў да
Дубовага Крыжа, што пастаўі ў
Вішнаве ў 90-х гадах XX стагодзін
дзяя, стаў на калені і пачаў чытаць
святу малітву:

Табе, Божа, слава:

*О, Божа Вялікі, о, Божа Магутны,
Зірні на наш край шматлакутны
Мы, беларусы ў съвеце, —
Усе Твае дзеци.*

*Мы просім, каб мова
у нас закітнела,
Каб наша краіна расла, багацела.
Вазьмі пад ахову ўсіх беларусаў,
Ды збаў нас ад зла і спакусаў.
Будзь літасціві, Наш Божа!
Я веру ў гэта, а вера паможа
І нашыя сілы прымножа.*

*Паш Ойча, спыні эсты гвалт,
беззаконье,
Зрабі, каб паўстала Дзяржава,
На гербе якой закрасуе "Пагоня",
Каб усюды гучала:*

Табе, Божа, слава! Амэн.

Памаліўшыся і пажагнаўшыся,
я адчуў прыток сіл і прыступіў да
працы, якой шмат у засыценку
Вішнава. Хутка на помач прыйшлі
людзі, а разам усё мы зробім і
пераможам. Жыве Беларусь!

ЮРЫ ГІЛЬ

Вялікі дзяякай
з ахвяраваньні!

Алег Мінкін (Вільня) - LTL 140

Міхась Баяроўскі (Англія) - GBP 25

Кацярына Вініцкая (ЗША) - USD 30

Умовы падпіскі на газэту

Жыхары Літвы (дый жыхары іншых краінаў падчас пробываньня ў Вільні) могуць падпісацца ў **сакратара газэты Паўла Саўчанкі** (тэл.: 261 62 24). Для жыхароў Літвы кошт падпіскі на год — **LTL 30,00**.

Жыхары Беларусі могуць падпісацца на газэту, даслаўшы ліст на адрес рэдакцыі. Кошт падпіскі на год — сумы ў бел. рублях, эквівалентная **USD 10,00**.

Падпішчыкі зь іншых краінаў могуць падпісацца, даслаўшы на адрес рэдакцыі імянны чэк сакратару газэты Паўлу Саўчанку (**Pavel Savchenko**). Кошт падпіскі на год — **USD 30,00 (EUR 25,00)**.

РУНІ

Беларуская
газэта
ў Вільні

Baltarusų laikraštis Vilniuje

Выдаецца з 1997 году
Выходзіць адзін раз у месец
Выдавец: Віленскі цэнтар грамадзкіх
ініцыятыў "Дэмакратыя для

Беларусі"

Адрас рэдакцыі:
LT-10323 Vilnius-55, Smelio 23-26,
Тэлефоны: (+ 370 5) 261 62 24,
(+ 370) 604 62591

e-mail: hazetarun@gmail.com

Алег Мінкін — літаратурны рэдактар

Сяргук Гаўрыленка — рэдактар

Павал Саўчанка — сакратар

Наклад 500

Адрас для допісу:
Руні, LT-10323 Vilnius-55,
Smelio 23-26, Lietuva — Lithuania